



# ULUSLARARASI İSLAM VE KADIN ÇALIŞTAYI

INTERNATIONAL WORKSHOP  
ON ISLAM AND WOMAN

9 HAZİRAN / JUNE 2018

IĞDIR ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ  
IGDIR UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY

ISBN: 978-605-83039-6-6

IĞDIR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI  
ARALIK 2018



---

## İLÂHİ EMRE MUHATAP OLMA KONUSUNDA

### “KADIN”

MUSTAFA KARATAY<sup>1</sup>

Kadın konusu toplumumuzda en çok tartışılan konuların arasında gelmektedir. Bu tartışmaların altında geçmiş toplumların kadın hakkında ki olumsuz düşünceleri ve bu düşüncelerin nass gibi telakki edilmesi fikri yatmaktadır. Bu olumsuz düşünceleri tahlil ettiğimizde kadının, vahye muhatap olmanın vermiş olduğu yükümlülükleri yerine getirme konusunda erkekle aynı derece haklara sahip olmadığını görmekteyiz. Bu düşüncelerin bazıları, kadının daha çok evde oturması, eşine hizmet etmesi, çocuklarına bakması, çalışmaması, özellikle dini konularda fikir beyan etmesi vs. gibi hususlar göze çarpmaktadır. Bu tarz düşüncelerin Kur'an ve sahih hadislerde kendine yer edinmemesine rağmen sahih olmayan rivayetlerin İslam medeniyetine sokulmasıyla kendine yer edinmiştir. Günümüz dünyasında bu tür düşüncelerin dinin bir emri gibi telakki edilmesinin ise olumsuz sonuçları olmaktadır. Bunun en bariz sonucu ya dine karşı bir soğukluk ya da tamamıyla ret etmedir. Oysa Allah işaret buyurduğu birçok ayette kadın ve erkeği ayırmamış, emre muhatap olma konusunda her iki cinsinde aynı derecede mükellef kılmıştır.

İslam'ın özü yani Kur'an ve Hadislerde böyle bir ayırım yokken, daha sonra bu düşüncelerin nasıl oldu da klasik kaynaklara girdiğiyle ilgili bir çalışma yaptığımızda bu tür düşüncelerin, Yahudilik, Hristiyan ve İslamiyet öncesine (Cahiliye), kültürlerine dayandığını görmekteyiz. Bu konuda daha iyi fikir sahibi olmak

---

<sup>1</sup> İğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri

için bu görüşlerin ne olduğuna kısaca değindikten sonra asıl konumuz olan emre muhatap olması yönüyle kadının durumundan bahsedeceğiz.

### Yahudilikte Kadının Durumu

Yahudilikte kadın, erkeğin hegemonyası altında ataerkil bir toplum yapısının olduğunu ve sosyal fonksiyonların cinsiyete göre tesis edildiği bir toplumdan oluşmaktadır. Tevrat'ta kadının yaratılışıyla ilgili iki kıssadan birincisine göre kadın erkeğe eşittir ve ikisi de Tanrı'nın suretinde yaratılmıştır.<sup>2</sup> İkinci kıssaya göre ise<sup>3</sup> kadın, erkeğin kaburga kemiğinden ve onun yalnızlığını gidermek üzere uygun bir yardımcı olarak yaratılmıştır.<sup>4</sup> Kadının erkekten yaratılmasının sebebi, aynı bütünün parçaları olmaları dolayısıyla birbirlerine bağlanmaları,<sup>5</sup> parçanın ise bütünden ayrı düşünülmeceği için erkeğe tabi olmasıdır. Bu tabi oluşta ise kadının yasak meyveyi yemesi ve erkeğe de yedirmesiyle başlamamaktadır. Tanrı emre itaatsizliği yüzünden kadını cezalandırmış, zahmetini ve gebeliğini daha da çoğaltacağını, ağrı ile evlât doğuracağını, arzusunun kocasına karşı olacağını ve kocasının da kendisine hâkim olacağını bildirmiştir.<sup>6</sup> Bu anlayışın bir benzerini Müslümanlar arasında da görmek mümkündür. Cennetten kovulma olarak tek suçlu Hz. Havva olarak görülmektedir. Ancak İslam'da ilk kadın tarafından işlenen ve erkeğinde işlemesine sebep olan asli günah anlayışı yoktur.<sup>7</sup> Kur'an-ı Kerim Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın şeytan tarafından ortaklaşa kandırıldığından bahseder.<sup>8</sup>

Yahudilikte kadın, ibadette ikinci statü de yer almaktadır. Kadının din görevlisi olamaz, kadınlar cemaatten sayılmaz, cemaatle ibadete iştirak edemez ve cenaze merasimine katılamazlar. Kadı-

<sup>2</sup> Tekvîn, 1/26-27.

<sup>3</sup> Tekvîn, 2/21-25.

<sup>4</sup> Tekvîn, 2/21-22.

<sup>5</sup> (Tekvîn, 2/23-24),

<sup>6</sup> (Tekvîn, 3/16).

<sup>7</sup> Mehmet Akif Aydın, "Kadın (İslam'da Kadın)", *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 2001, XXIV, 87.

<sup>8</sup> Bakara, 2/34-36.

nın âdet görme ve çocuk doğurmasıyla ilgili özel kirlilik süresi ibadet yapmasına engeldir ve bu konuda temizlenme kuralları söz konusudur. Yıllık üç hac sadece erkeklere şarttır.<sup>9</sup>

### Hristiyanlıkta Kadının Durumu

Hristiyanlıktaki kadın algısı hemen hemen Yahudilikteki kadın algısıyla benzerlik göstermektedir. Hristiyanlıkta evlenmemek ve bekaret kutsal kabul edilmektedir. Evlenmeyi sadece zinadan korunmak ve çocuk yapmak için uygun görmekte-dirler.<sup>10</sup> Kadının var olma sebebini erkeğe bağlamaktadırlar ve kadın kocasına bağlı olmak zorundadır. Çünkü Mesîh nasıl kilisenin başı ise erkek de kadının başıdır.<sup>11</sup> Pavlus kadınlara kocasına itaati tavsiye eder.<sup>12</sup> Kadının kurtuluşunu ise annelik görevini iyi yapmak, imanlı çocuk yetiştirmek, iyi işler yapmakla olacağını ifade eder.<sup>13</sup> Pavlus kadınların kiliseye gelebileceklerini, toplantıya katılabileceklerini ancak söze karışmamalarını, bunun sebebini ise, kocalarına bağımlı oldukları için, eve döndüklerinde kilisede akıllarına takılan sorular varsa bunları kocasına sorabileceğini, kadınların başını örtmeden kilisede dua edemeyeceklerini,<sup>14</sup> gösterişsiz giyinmelerini, utanılmayacak biçimde ve akıllıca süslenmelerini tavsiye etmektedir.<sup>15</sup>

### Cahiliye Toplumunda Kadın

Müslümanlar arasında var olan olumsuz kadın algısının oluşmasında elbette Kur'an'ın ilk muhatapları olan Arapların, bir kısım örf ve gelenekleri, bir anda terk edememesi etkili olmuştur. Cahiliye döneminde ki kadının konumuna baktığımızda bazen ikincil bir konumdayken bazen de çok nadir olmakla beraber söz sahibi, varlıklı bir kadın profili de görmekteyiz. Bunun yanında

<sup>9</sup> Çıkış, 23/17, 34/23.

<sup>10</sup> Korintoslular'a Birinci Mektup, 7/1-7.

<sup>11</sup> Efesoslular'a, 5/22-24.

<sup>12</sup> Korintoslular'a Birinci Mektup, 7/2-4;10-11.

<sup>13</sup> Titus, 2/4-5.

<sup>14</sup> Korintoslular'a Birinci Mektup, 11/5-6, 9-10; 14/34-35.

<sup>15</sup> Timeteos'a Birinci Mektup, 2/9.

ikincil olmaktan ziyade bazen bir meta olarak da görmemiz mümkündür. Onların bu çarpık görüşü Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır: *“Ne var ki onlardan birine kız çocuğu olduğu müjdelense suratı kapkara kesilir. İçini öfkeyle karışık bir hüznün kaplar; Ona müjdelenen şeyin kendisinde oluşturduğu kötümser duygulardan dolayı, toplumdaki kaçıp köşe bucak saklanacak delik arar; şimdi onu zillete katlanma pahasına tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün? Görüyorsunuz değil mi? Ne berbat akıl yürütüyorlar.”*<sup>16</sup>

Mekkeli Müşriklerin kız çocuğundan bu denli nefret etmesine rağmen Allah'a kızlar isnat etmesi<sup>17</sup>, meleklerle ve tapmış oldukları putlara dişi isimler vermeleri,<sup>18</sup> sahip oldukları kadın tasavvuruna tezat gibi gözükmektedir. Kadınların meta gibi görülmesi, bazen boğazlanarak, bazen de diri diri gömülmesi bu toplumda normal karşılanan bir durumdur. Ancak böyle bir topluma Kur'an'ın Hz. Meryem'i ön plana çıkararak "İsa b. Meryem" demesi ataerkil bir toplum olan cahiliye toplumuna bir ikazdır. Anneye yapılan nispet bu toplumda pek alışılmış bir durum değildir.<sup>19</sup>

### **Hz. Muhammed Döneminde Kadının Durumu**

Hz. Muhammed döneminde kadınının sosyal hayattaki durumuna baktığımızda toplum hayatının içinde erkeklerle yan yana görülmektedir. Hz. Muhammed kadınların horlanmasına, ezilmesine karşı çıkmış, haklarının gözetilmesini emretmiştir. Kadınlar Mekke döneminin ilk yıllarından itibaren Hz. Muhammed'e destek ve yardımcı olmuşlardır. Bu devirde kadınların sosyal hayatta olduğu gibi ibadetlerde de erkeklerle aynı zeminde oldukları göze çarpmaktadır.<sup>20</sup> Mescide giderek Hz. Muhammed'in arkasında namaz kıldıkları ve Hz. Muhammed'in, kadınların mescitlere git-

<sup>16</sup> Nahl, 16/58-59.

<sup>17</sup> Nahl, 16/57.

<sup>18</sup> Necm, 53/19-20.

<sup>19</sup> Zeki Tan, *Kur'an'ı Kerim'de Müşrik Dindarlığı*, ARK Kitapları, İstanbul, 2016, s. 340.

<sup>20</sup> Ali Osman Ateş, *Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın*, Beyan Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2006, 28.

mesine mâni olunmamasını emrettiğini görmekteyiz.<sup>21</sup> Hatta Mes-cidi-i Nebevinin bir kısmının kadınlara tahsis edildiği bilinmekte-dir.<sup>22</sup> Ancak Hz. Muhammed döneminde hal bu iken kadınların namazlarını evde eda etmeleri düşüncesi İslam medeniyetine sirayet etmiş, günümüzde etkisini kısmen de olsa sürdürmektedir.

Bu dönemde kadınların İslam'ı yayma gayretlerinde erkekler gibi mücadele ettiklerine, benzer sorumluluklar aldıklarına, birlikte hicret edip, gerekli durumlarda savaflara katıldıklarına, siyasi tercihlerini ifade edecek bir durum olarak biat ettiklerine ve emân verdiklerine dikkat çekmektedir. Bu dönemde kadınlar, cahiliye döneminde ki baskın gücün kendilerine reva gördüğü ikincil insan rolünü aşmış ve kendilerini toplumda yaşayan her birey gibi eşit görmüşlerdir. Kadınlar gündelik yaşam içerisinde merkezde yer almışlar, Hz. Peygamber'in gayretleri ve yol göstericiliği sonucu oluşan yapının şanslı bireyleri olmuşlardır.<sup>23</sup>

Yine bu dönemde Hz. Peygamber'in kadınların eğitime önem verdiğini, onlara özel zamanlar ayırdığını, hatta Ensar'a mensup hanımların çekinmeden her konuda Hz. Peygamber'e soru sorduklarını ve onların ilim öğrenme konusunda ki bu tutumlarını Hz. Peygamber'i memnun ettiğini bilmekteyiz.<sup>24</sup>

Sonuç olarak, Hz. Peygamber dönemine baktığımızda kadın toplumdan soyutlanmamakta, fikirlerini özgürce beyan etmekte,<sup>25</sup> ibadetlerini yapmakta bir kısıtlamaya tabi tutulmamakta ve mad-di-manevi olarak toplumun bir parçası olduklarına şahit olmakta-yız.

<sup>21</sup> Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *el-Camiu's-Sahih*, İstanbul 1979, Nikah, 116.

<sup>22</sup> Süleyman b. el-Eş'âs es-Sicistânî Ebu Davud, *Sünen*, Hıms 1969-1974, Salat, 54/571.

<sup>23</sup> Hidayet Şefkatli Tuksal, *Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri*, Kitabiyat, Ankara, 2000, 237.

<sup>24</sup> Ebu Abdillâh Ahmed b. Muhammed İbn Hanbel, *Müsned*, I-VI, İstanbul 1982, IV, 148.

<sup>25</sup> Bkz. Osman Bayraktutan-Nihat Demirkol, Âl-i İmran Sûresi 35. Ayet Bağlamında Özgürlük Meselesi, *Uluslararası Din Bilimleri Çalıştayı*, 30 Aralık 2017, s. 539-547

## İlahi Emre Muhataplık Noktasında Kadın

Kur'an'ın hemen hemen her yerinde bir ve tek olan Allah'a ibadet edilmesi, O'nun emirlerine uyulması ve nehiyelerinden sakınılması gibi hususlar insanoğlundan istenmektedir. Vurgu yapmak istediğimiz kısım, Kur'an, kadın-erkek arasındaki ilişkileri birbirinden bağımsız olarak değil, aksine birbirleriyle bağlantılı olarak çok farklı düzeylerde ele almaktadır. Allah'tan korkma, ahlaki duyarlılık gösterme, iffetini koruma, ibadet etme gibi durumlarda erkek ile kadın arasında herhangi bir ayırım yapılmamaktadır. Kur'an-ı Kerim'de kadının erkek için bir örtü olduğundan bahsederken, erkeğinde kadının bir örtüsü olduğunu,<sup>26</sup> ancak bir bütün olarak değerlendirildiğinde Kur'anı bir anlayışın hâkim olacağını görmekteyiz. Kur'an'da kadın ve erkek birbirlerinin örtüsü şeklinde bir ifade kullanması çok manidardır. Elbise hem insanı güzel göstermek hem de ayıpları örtmek için kullanılmaktadır. Burada bu kavramın kullanılmasıyla erkek ve kadının helal olmayan şeyler hususunda birer perde görevi görmekte olduğundan ve bu sayede iffetlerini korunduğundan bahsetmekte, ayrıca eşlerin birbirleri için sükûnet ve huzur vesilesi olduğunu hatırlatmakta,<sup>27</sup> biri olmadan diğersinin açıkta kaldığını vurgulamaktadır.

Kuran merkezli düşündüğümüzde Allah tüm insanları tek bir neftsen<sup>28</sup>, tek bir çiftten<sup>29</sup> yaratmıştır. Sorumluluğu üstlenme olarak düşünüldüğünde ise her bir birey insanlık camiasının eşit üyeleridir. Kur'an erkeği kendisine muhatap olarak almasının yanında aynı derecede kadına da hitap etmektedir. Ancak, Kur'an'da konumuzla alakalı olarak bazı ayetlere baktığımızda bazı konularda muhatapın erkek olduğunu görmekteyiz. Mesela, evlenme,<sup>30</sup> boşanma,<sup>31</sup> nikah,<sup>32</sup> nafaka,<sup>33</sup> şahitlik,<sup>34</sup> aile reisinin erkek olması ve

<sup>26</sup> Bakara, 2/187

<sup>27</sup> Ebû Mansûr Muhammed b Mahmûd el-Mâtûrîdî, , *Te'vilâtü'l Kur'an Tercümesi*, (çev. Bekir Topaloğlu) Ensar Yayınları, İstanbul 2017, I, 396.

<sup>28</sup> Nisa, 4/1, Zümer, 39/6; Enam, 6/98.

<sup>29</sup> Hucurat, 49/13, Yunus, 10/19.

<sup>30</sup> Bakara, 2/235.

<sup>31</sup> Bakara, 2/230, 237.

erkeğin kadından üstün olduğunu ve kadının erkeğe itaat eden bir varlık olduğunu<sup>35</sup> bildiren benzeri ayetlerde bu hitap şeklini görebiliriz. Bu ve benzeri ayetleri bazı müfessirler erkeklerin, akıl, dayanıklılık, sertlik, azim, sebat, binicilik, atıcılık ve direnç vb. durumlarda kadınlardan daha üstün olduğu şeklinde yorumlamaktadırlar.<sup>36</sup> Ancak ayetlerdeki müzekker kalıbın kullanılmasının sebebinin 7. Yüz yıl Araplarının kültürüyle bir ilgisi olabilir. Çünkü cahiliye toplumunda ailenin geçimini sağlama, kabilenin emniyetini ve güvenini sağlama, gibi hususlarda hep erkeği ön planda tutmaktaydılar.<sup>37</sup>Bu ayetleri yorumlayan çağdaş düşünürler ayetlerde geçen erkeğin aile reisliğini, erkeğin kadını koruyup kollaması durumunu ve kadının erkeğe itaatle ilgili durumunun toplumsal olayların ve kültürün Kur'an'a yansımaları olarak görmekte<sup>38</sup> ve bunun kadının fitne oluşuyla, aklının zayıf olmasıyla, sapma ve şaşırması<sup>39</sup> gibi durumlarla alakalı olmadığını söylemektedirler. Ayetlerle ilgili yapılan bu yorumların konuya katkısı açısından daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Çünkü kadın ve erkek arasında bir ayırım yapıp erkeği daha üstün bir konumda görmek ve ayetten anlaşılan yorumunda bu olduğunu iddia etmek, Kur'an'ın evrensel mesajıyla çelişeceği anlamına gelmektedir. Bu konuda Fazlur Rahman erkeğin kadından bir derece üstün olduğunu ifade eden ayetin, o günkü kadın erkek sosyal rollerinin bu

<sup>32</sup> Bakara, 2/237.

<sup>33</sup> Nisa, 4/34, 23-24, Mü'minun, 23/6.

<sup>34</sup> Bakara, 282.

<sup>35</sup> Nisa, 4/34; Bakara, 2/228

<sup>36</sup> Ebu'l Kasım Cârullâh Mâhmûd b. Ömer b. Muhammed Ez- Zemahşeri, *Tefsîru'l Keşşâf an Hakâiki Ğavâmizî't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvîl fi Vechi't-Te'vil* (tas. Muhammed Abdüsselâm Şâhin), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1995, I, 269, 495; er-Râzî, el-Fahr, *et-Tefsîru'l-Kebîr, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabiyyi*, 2. Baskı, Beyrut 1997, IV, 70-71.

<sup>37</sup> Emrah Dindi, *Kur'an'da İslam Öncesi Kültür Nassın Olguyla Diyalektik İlişkisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2017, 132.

<sup>38</sup> Roger Garaudy, *İslam ve İnsanlığın Geleceği*, (çev. Cemal Aydın), Pınar Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1995, 193.

<sup>39</sup> Hasan Hâc, *Hadâratu'l-Arab fi Asri'l-Cahiliyye, el-Müessesetu'l-Câmi'atu*, 3. Baskı, Beyrut 1997,139



şekilde olduğunun ve bu durumun değiştirilebilir bir durum olduğunu<sup>40</sup>, bu üstünlüğün onların mahiyetiyle değil fonksiyonel yönden olduğunu, dolayısıyla bir kadın maddi yönden iyi bir durumda olursa, mesela çalışıp kazanıp aile ekonomisine katkıda bulunursa erkeğin bu yönde olan üstünlüğünün de azalacağına işaret etmektedir.<sup>41</sup>

Yine kadının şahitliği konusunda ki ayeti “kadınlardan biri hata yaparsa diğeri ona hatırlatsın” ifadesi bağlamında değerlendirilen Bayraklı, bu ifadenin doğru olduğunu, Yüce Allah’ın “hata yapma” ihtimaline dikkat çektiğini, borçlar hukukundaki bilgiyi yani konuya vakıf olmayı merkeze koyduğunu, erkekten daha bilgili bir kadın varsa onun şahitliğinin muteber olduğunu ifade ederek şöyle bir örnek vermektedir: “*Mesela: Cahil bir erkek borçlar hukukunu bilen hukukçu bir kadına denk değildir. Bu durumda, cahil erkeğin hata yapması söz konusu olduğu zaman, şahitlerin iki erkek ile bir kadın hukukçu olabileceği ortaya çıkmaktadır. Konuyu analiz edemeyen, imza atacak kadar kültürü olmayan bir erkek, bir hukuk profesörü kadına akit bakımından denk olabilir mi? Ayette esas olan meseleye vakıf olmak, hatırlatmak, şahitlik anında hata yapmamaktır. Hata konusu dikkate alındığında, bu hükmün cinsiyet sebebiyle konmadığı anlaşılır. Hata yapma ihtimali olmayan kültürlü bir kadın bir erkeğe denktir. Diğer taraftan, erkeğin bulunmadığı sadece iki kadının bulunduğu şartlarda, iki kadının şahitliği geçersiz mi olacaktır.*”<sup>42</sup> Bayraklı ile hemen hemen aynı şeyleri ifade eden Ali Bulaç, ayete fıkıh usulünün çerçevesinde yaklaşmakta ve bire karşılık iki kadının şahitliği hükmünün eğitim seviyesine göre değişkenlik göstereceğini ifade etmektedir. Yani eğitim seviyesi yüksek olan toplumlarda kadının şahitliğinin erkeğin ki ile denk olduğunu, bununla beraber, illetin tekerrürünün hükmün tekerrürünü gerektirdiği, dolayısıyla ayetteki emrin

<sup>40</sup> Fazlur Rahman, İslamî Yenilenme Makaleler II, Ankara Okulu Yayınları, (derleyen ve çeviren Adil Çiftçi), Ankara 2000, 139.

<sup>41</sup> Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur’an*, Ankara Okulu Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1998, 93-94.

<sup>42</sup> Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur’an Tefsiri*, Bayraklı Yay., İst., 2002, III, 420- 421.

ebediyen mensuh olmadığı ve illetin tekrarı halinde yeniden yürürlüğe konulacağını ifade etmektedir.<sup>43</sup> Konuya farkı bir yorum katan Karaman'a göre bu ayet, yazı ve imzanın yaygın olmadığı bir dönem de bu şahitliğin şifahi şahitliği kapsadığını ifade etmektedir. Yazı ve imzalı şahitlik toplumda yaygınlaşınca şifahen yapılan şahitliklerden sadır olan yanlışlık hata gibi durumlar da ortadan kalkacağından dolayı ayetin bu manada ki şahitliği kapsadığını söylemektedir.<sup>44</sup> Ayrıca, Karaman kadınların bilgi sahibi oldukları durumlarda yalnızca kadınların şahitliğinin kabul edildiğini ifade etmektedir.<sup>45</sup>

Allah, emirlerine muhatap olma konusunda kadın-erkek arasında bir ayırım gözetmezken, ilgili ayetlere yapılan bazı yanlış değerlendirmeler, kadınların tebliğ, irşat gibi birebir toplumla iç içe olması gereken hususlarda toplumdan soyutlaşmasına sebebiyet vermiş ve zamanla bu durum kadınlar tarafından da kabul görmüştür. Bunun böyle olmasının sebebi dini konulardaki bilgilerini araştırarak değil, sahih olmayan gelenek ve kültüründen almış olduklarından dolayıdır. Oysa Kur'an'ı Kerim'de *"Kadın olsun erkek olsun, kim iyi işler yaparsa cennete girecektir."*<sup>46</sup>, *"Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler. Allah'a ve Resûlüne itaat ederler. İşte bunlara Allah merhamet edecektir. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."*<sup>47</sup>, *"Şüphesiz Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlar, mü'min erkeklerle mü'min kadınlar, itaatkâr erkeklerle itaatkâr kadınlar, doğru erkeklerle doğru kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, namuslarını koruyan erkeklerle namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle*

<sup>43</sup> Ali Bulaç, *"Mekasidu's-Şeria Bağlamında Kadının Şahitliği Konusu"*, İslami Araştırmalar Dergisi, IV, Ankara 1997, 309.

<sup>44</sup> Hayreddin Karaman, *İslâm'da Kadın ve Aile*, Ensar Neşriyat., İst., 1993, 87-88.

<sup>45</sup> Hayreddin Karaman, *İslâm'da Kadın ve Aile*, 85.

<sup>46</sup> Nisa, 4/124.

<sup>47</sup> Tevbe, 9/771.

*çokça anan kadınlar var ya, işte onlar için Allah bağışlanma ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.*"<sup>48</sup> gibi daha bir çok örneğini vereceğimiz ayetlerde Allah, kadını da aynı derecede mükellef tutmuştur.

Kur'an'ın emirler bu kadar açıkken, kadınların bu konularda geri planda tutulması Kur'an'ın önermeleriyle de çelişki arz etmektedir. Kur'an'ın birçok yerinde insanlardan akledilmesi ve düşünülmesi istenmektedir. İnsan ise düşünce ve iç dünyasını ancak okuyarak, anlayarak değiştirebilir. Okuyan ve anlayan insan daha önce zikretmiş olduğumuz olumsuz düşüncelerden de uzak durur. Okuyup anlayan insan Allah'ın ideal Müslüman olarak nitelendiği kişi haline gelir. Okuyup anlamayan insandan ise bir şey üretmesini bekleyemeyiz.

Ancak Kur'an ve Sahih Hadis merkezli düşünüldüğünde kadının hakkındaki olumsuz düşünceleri bertaraf etmek mümkün olabilir. Medeniyetimizde Hz. Meryem, Hz. Asiye, Hz. Musa'nın annesi gibi Kur'an'da övgüyle bahsedilen nadide şahsiyetlerin ne tür cefalara katlandıkları ve Ümmü Seleme, Hz. Aişe, Hz. Muhammed'in diğer eşlerinin de eğitim alanında önemli rol oynaması günümüz kadınına iyi bir örnek teşkil edebilir. Kaynaklar Hz. Aişe'nin 60 tan fazla kız öğrencisinden bahsetmektedir.<sup>49</sup> Yine Hz. Aişe'nin içlerinde yeğeni Urve b. Ez-Zübeyr'in de bulunduğu 200'den fazla erkek öğrenci, kendisinden hadis nakletmiştir. Bu bilgilere dayanarak, Hz. Aişe'nin, İslam alimlerinin hocası olduğunu söyleyebiliriz.<sup>50</sup> Yine Kadın olarak yaratılmamış olmakla gurur duyan ve kadını erkek için yaratılmış bir mahluk gören Hristiyanlık düşüncesine,<sup>51</sup> Hz. Muhammed'in ilahi davetine ilk "evet" cevabını vermiş ve ona her türlü desteği veren Hz. Hatice'nin, yine İslam uğruna imanından asla taviz vermeyerek şehit düşen Hz. Sümeyye'nin kadın oluşunu, o günkü toplumda var olan ve hala günümüzde de devam eden olumsuz kadın algısının yıkılmak

<sup>48</sup> Ahzab, 33/35.

<sup>49</sup> Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 282.

<sup>50</sup> Ateş, *Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın*, 37.

<sup>51</sup> M. Tayyib Okıç, *İslamiyet'te Kadın Öğretimi*, DİB Yayını, Ankara 1979, 7.

istenmesi hususunda bir inkılap niteliği taşımaktadır.<sup>52</sup>

### Sonuç

Geçmiş ümmetlerin sahih olmayan gelenek ve kültürünün kadın hakkındaki olumsuz görüşleri, birtakım rivayetler ve kaynaklar vasıtasıyla İslam medeniyetine girmiş, zamanla çoğunluk tarafından bu düşünceler kabul görmüştür. Ancak bu düşünceler gerektiği gibi tahlil edildiğinde Allah'ın Kur'an'da tanımlamış olduğu ve örnek gösterdiği kadın tiplmesiyle tezat oluşturmaktadır. Kur'an inmeden önce cahiliye dönemindeki kadının durumuyla, Kur'an indikten sonraki kadının durumu arasında çok ciddi farklar vardır. Birinde kadın değersizken diğerinde kadın hak ettiği değeri bulmuştur. Bundan dolayı bu konuda oluşan olumsuz düşüncelerin bertaraf edilmesinde Kur'an'ın ve sahih hadislerin çok büyük katkısı olacaktır.

Hak, hukuk ve dini özgürce yaşama bakımından kadın-erkek eşit olduğuna dair gelen ayetler, halife ve Allah'ın vekili olarak insanı seçtiğine dair ayetler, dini emirler ve nehiyeler konusunda aynı derecede sorumlu olduğuyula ilgili ayetlerde Allah, cinsiyeti değil takvayı ön plana çıkarmaktadır. Çünkü Allah yaratmış olduğu kullar arasında vahye muhatap olma noktasında cinsiyet ayrımı yapmamaktadır. O'nun için önemli olan takvadır. Kim takva olarak üst seviyeyse Allah katında da o üst seviyededir. Allah için kriter buysa insanlar için kriter de bu olmalıdır.

### Kaynakça

- ATEŞ, Ali Osman, *Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın*, Beyan Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2006
- AYDIN, Mehmet Akif, "*Kadın (İslam'da Kadın)*", DİA, TDV yay. İstanbul 2001.
- BAYRAKLI, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, Bayraklı Yay., İst., 2002.

---

<sup>52</sup> M. Said Hatipoğlu, *Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti*, Otto Yayınları, Ankara 2009, 95.

- BAYRAKTUTAN, Osman - Demirkol, Nihat, *Âl-i İmran Sûresi 35. Ayet Bağlamında Özgürlük Meselesi*, *Uluslararası Din Bilimleri Çalıştayı*, 30 Aralık 2017, s. 539-547.
- BULAÇ, Ali, “*Mekasidu’s-Şeria Bağlamında Kadının Şahitliği Konusu*”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, IV, Ankara 1997.
- DİNDİ, Emrah, *Kur’an’da İslam Öncesi Kültür Nassın Olguyla Diyalektik İlişkisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2017.
- EBU DAVUD, Süleyman b. el-Eş’âs es-Sicistânî, *Sünen*, Hıms 1969-1974.
- EL-BUHARİ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Camiu’s-Sahih*, İstanbul 1979.
- ER-RÂZÎ, el-Fahr, *et-Tefsîru’l-Kebîr, Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabiyyi*, 2. Baskı, Beyrut 1997.
- EZ- ZEMAHŞERÎ, Ebu’l Kasım Cârullâh Mâhmûd b. Ömer b. Muhammed, *Tefsîru’l Keşşâf an Hakâiki Ğavâmizi’t-Tenzil ve Uyûni’l-Ekâvil fi Vechi’t-Te’vil* (tas. Muhammed Abdüsselâm Şâhin), Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut 1995.
- GARAUDY, Roger, *İslam ve İnsanlığın Geleceği*, (çev. Cemal Aydın), Pınar Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1995.
- HÂC, Hasan, *Hadâratu’l-Arab fi Asri’l-Cahiliyye, el-Müessesetu’l-Câmi’atu*, 3. Baskı, Beyrut 1997.
- HATİPOĞLU, M. Said, *Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti*, Otto Yayınları, Ankara 2009.
- İBN HANBEL, Ebu Abdillâh Ahmed b. Muhammed, *Müsned*, I-VI, İstanbul 1982.
- KARAMAN, Hayreddin, *İslâm ’da Kadın ve Aile*, Ensar Neşriyat., İstanbul 1993.
- MÂTÛRÎDÎ, Ebû Mansûr Muhammed b Mahmûd, , *Te’vilâtü’l Kur’ân Tercümesi*, (çev. Bekir Topaloğlu) Ensar Yayınları, İstanbul 2017.
- OKIÇ, M. Tayyib, *İslamiyet’te Kadın Öğretimi*, DİB Yayını, Ankara 1979.
- RAHMAN, Fazlur, *Ana Konularıyla Kur’an*, Ankara Okulu Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1998.

-İslamî Yenilenme Makaleler II, Ankara Okulu Yayınları, (derleyen ve çeviren Adil Çiftçi), Ankara 2000.

TAN, Zeki, *Kur'an'ı Kerim'de Müşrik Dindarlığı*, ARK Kitapları, İstanbul, 2016

TUKSAL, Hidayet Şefkatli, *Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri*, Kitabiyat, Ankara, 2000.